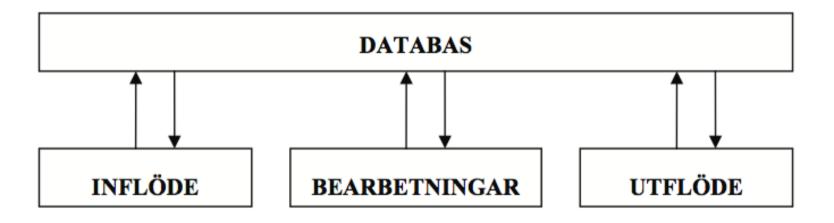
Vad är en e-tjänst?

Vad är ett IT-system?

- Ett system f\u00f6r informationsbehandling
- Består av programvara och information
- Används för informationsbehandling och kommunikation

Traditionell beskrivning av ett Datoriserat Informationssystem IT-System

Figur 4.2. Arkitekturen hos ett IS (Sundgren, 1992:31)

Vad gör vi med e-Tjänster?

- Använder vi inte dem för kommunikation och informationsbehandling?
- Varför räcker det inte med begreppet ITsystem eller informationssystem?

Att vi börjat tala om e-tjänster beror på Internet

Internet har både drivit på utveckling av:

- ✓ Nya sätt att utveckla och distribuera IT-system (tjänstefiering av distribution av IT-system)
- ✓ IT-användning med samhället/individen som utgångspunkt (Tjänsteperspektiv på IT-användning)

Detta betyder att en ny typ av tjänstesamhälle med IT som grundförutsättning har vuxit fram

Hur distribuerade vi IT-system innan Internet?

- ✓ Man köpte dem av en programvaruleverantör
- ✓ Installerade IT-systemet (programvaran) på en egen dator
- ✓ Betalade en licensavgift

Detta betyder att ett IT-system betraktas mer som en vara än en tjänst

Att sälja och distribuera e-tjänster handlar om att sälja och distribuera användning av IT-system inte programvara

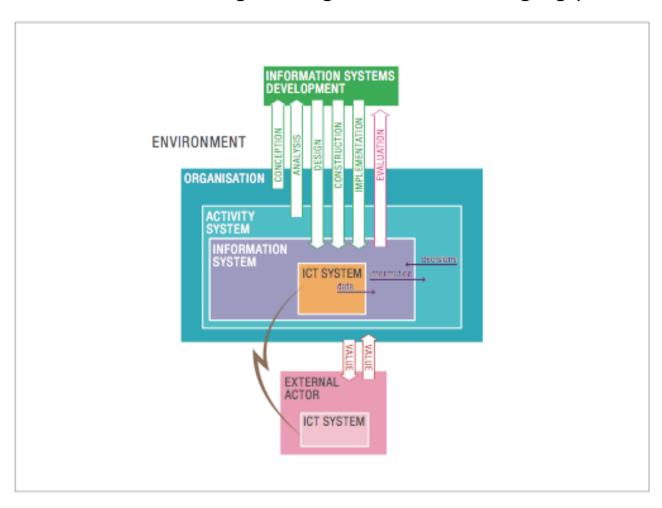
Vad är en e-Tjänst (e-Service)

- Det finns ingen enhetlig definition av vad en e-Tjänst är enligt Rowley (2006) kännetecknas en e-Tjänst av följande saker
  - The primary value exchanged between the two parties is information, and our understanding of e-service has to be based on how information is perceived and used.
  - An e-service is not constrained by space and time.
  - E-services may also promote customer-to-customer relationships in another way compared to traditional services.

- Att förklara varför vi har börjat tala om e-Tjänster handlar om att vi inte lägre fokuserar på programvara utan mer på kommunikation och information; och att det
- handlar om olika perspektiv på IT-användning
  - Organizational informatics
    - IT-användning med organisationen som utgångspunkt
  - E-Tjänster (e-Services)
    - IT-användning med samhället/individen som utgångspunkt

Organizational Informatics

IT-användning med organisationen som utgångspunkt

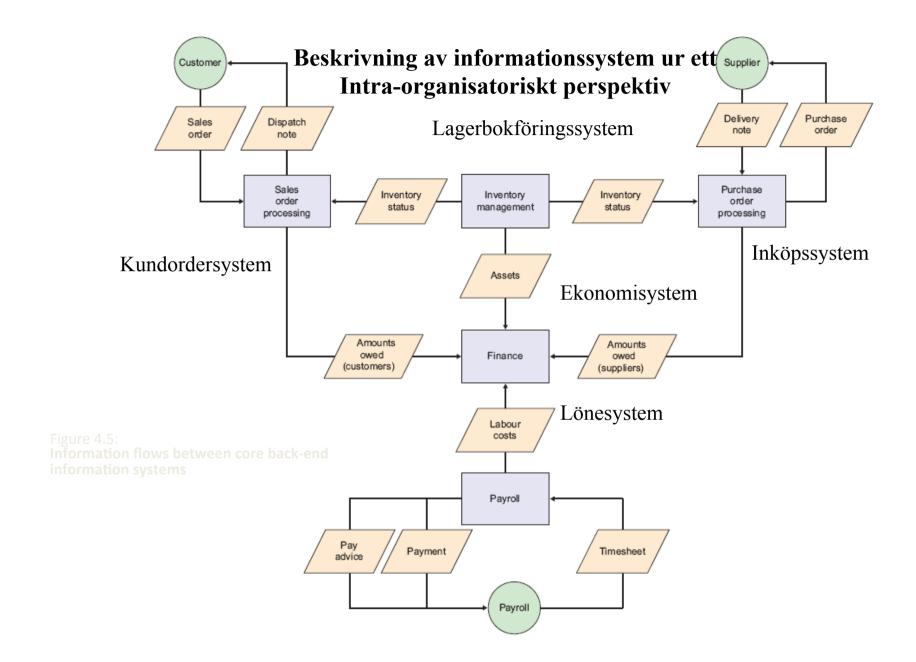

Friscos definition av informationssystem

 "Information systems exist exclusively within organisations, to support their work, and to fulfil their information and communication requirements. To understand information systems, we therefore need to understand organisa-tions, what they are, how they work, what their components are, and what their structure and behaviour is. Thus, we will borrow from organisation science. Organisations can be viewed as systems, organisational systems. In this view, information systems are specific subsystems of organisational systems."

1) IT-användning med organisationen som utgångspunkt

- IT-användning i en intra-organisatorisk kontext
  - Det traditionella perspektivet på IT-användning
  - En applikation som är skapad för en dedikerad uppgift inom en organisation
    - Lönesystem
    - Kundordersystem
    - Ekonomisystem
    - Inköpssystem
    - Lagerredovisningssystem
  - Användarna är organisationens anställda, som använder de IT-system som organisationen tillhandahåller

2) IT-användning med samhället/individen som utgångspunkt

- Med ett sådant perspektiv
  - Står kundens/medborgarens/klientens användning och nytta i centrum inte organisationens och den anställdes
  - Det betyder dock inte att klienten/kunden inte kan använda IT-systemet utifrån en organisatorisk roll
  - Men den som använder IT-systemet är inte anställd av tjänsteleverantören
  - Denna utveckling att även kunden/klienten/medborgaren kan vara användare av organisationens IT-system har triggats av utvecklingen av Internet och mobiltelefoni
  - Det är utifrån ett sådant perspektiv som begreppet etjänst har blivit intressant att använda

Ett problem med flera beskrivningar av e-Tjänster är att de enbart betraktar dem som en SST

- SST (Self Service Technology)
  - Kunden/klienten utför självbetjäning med hjälp av ITsystemet
- Man fokuserar t.ex. på banktjänster och ser på IT-systemet som en teknisk automat
- Detta är ett för begränsat perspektiv om man vill förstå vad som menas med e-Tjänster som måste man betrakta dem ur perspektivet "IT-användning som social interaktion (social interaction)"

Hultgren G.; Eriksson (2013)
The Concept of e-Service from a Social Interaction Perspective

Olika typer av e-tjänster som tydligt inte är SST

- Sociala medier
- Olika typer av förmedlingtjänster

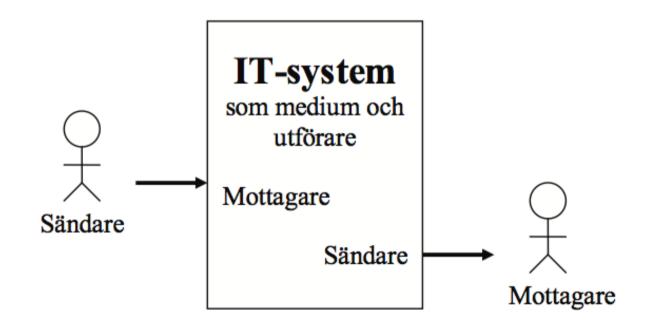
Vad är social interaktion?

- Kommunikation utgör grunden för social interaktion
- Kommunikation innebär att sända, motta och tolka meddelanden
- Kommunikation innebär att utföra och tolka kommunikationshandlingar (talhandlingar)

Kommunikationshandling

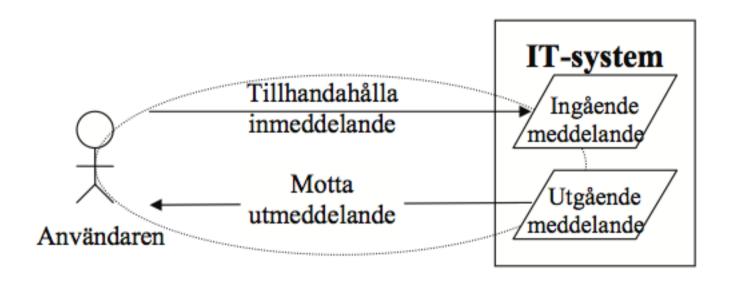
- Kommunikationshandlingar (talhandlingar):
  - Agent (Sändare och mottagare)
  - Utförs vid en viss given tidpunkt
  - Kommunikativ funktion (typ av kommunikationshandling)
    - Order
    - Förfrågan
    - Bokning
    - Köp
    - Avtal
    - Beslut
  - Propositionellt innehåll (det meddelandet handlar om)
    - Identifierare
    - Attribut

Social interaktion via IT-system

Figur 6.10. Social interaktion via användning av IT-system

Vi uppfattar ofta det som att det inte handlar om social interaktion och kommunikation genom att vi kommunicerar med ett IT-system

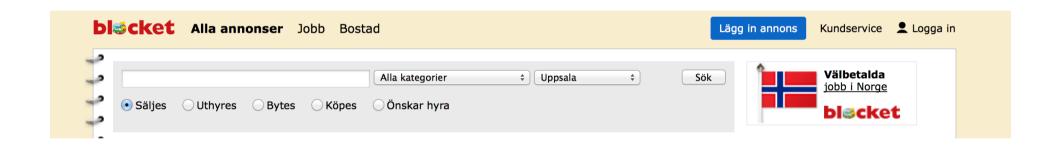

Figur. 6.7. Den interaktiva användningssituationen

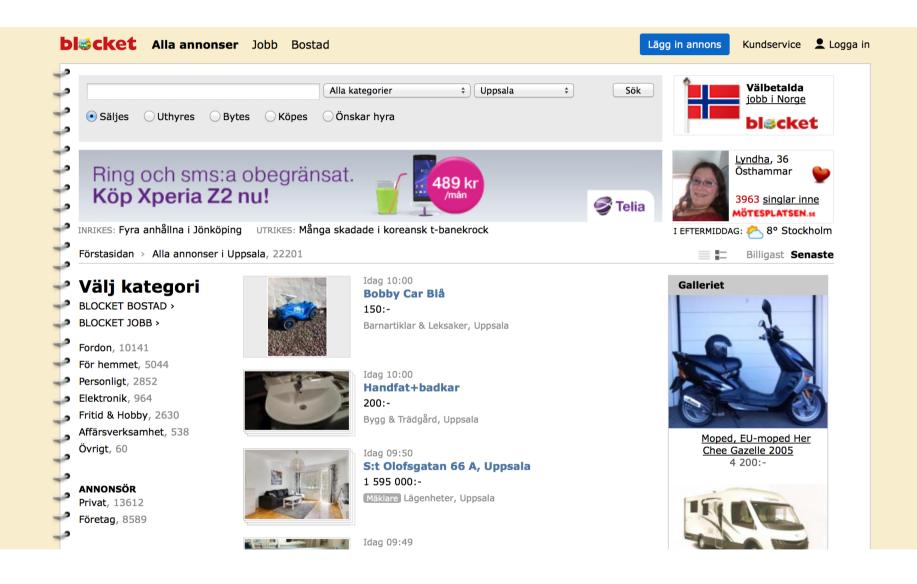
Olika typer av kommunikation

٥	Kategori:	«Välj» 💠		
_		Privatperson		
_	Namn:			
_	E-post:			
-		E-postadressen visas ej i annonsen		
_	Upprepa E-post:			
_	Telefon:	Ange även riktnummer Dölj telefonnumret		
-	ps! Anonymt nummer:	■ Visa ett anonymt telefonnummer i annonsen som vidarekopplas		
_	,	till mitt vanliga nummer. 30 kr, mer info.		
_		● Säljes ○ Uthyres ○ Bytes ○ Önskar hyra ○ Köpes		
_	Län:	Uppsala \$		
_	Kommun:	«Välj kommun» 💠		
_	Rubrik:			
_	RUDFIK:	"Säljes" eller "Köpes" ska inte skrivas i rubriken		
_	Text:	Saijes eilei Kopes ska iiite skrivas i tublikeli		
_	·			
_				
_				
_				
_				
_				
_		Nämn i annonstexten om du endast kan kontaktas via telefon		
_	Pris:	kr		
_	Bilder:	Ladda upp		
_		första bilden här		
_		<u>Dilucii Ilai</u>		

Social interaktion

- Alla handlingar som är inriktade mot en annan social aktör (agent)
- Handling ett medvetet beteende som styrs av intentioner, normer och sociala regelverk
- Skapar och upprätthåller sociala relationer
- Aktör är en medveten handlande individ, aktören handlar

Social interaktion

 Olika typer av handlingar som utförs i samband med social interaktion:

Kan utföras med IT-system

- Kommunikationshandlingar
  - Utförs med hjälp av språkliga symboler
  - Resulterar i meddelanden
  - Förändrar statusen i den sociala världen
  - Skapar och förändrar sociala relationer

Kan till begränsad del utföras med IT-system

- Materiella handlingar
  - Skapar eller förändrar materiella objekt
  - Förändrar statusen i den materiella världen
- Transport handlingar
  - Förflytta något från a till b (människor, gods, data)

Social interaktion

Resultat:

 Den sociala interaktionen genomförs genom att man vill åstadkomma ett resultat och utlösa effekter

Processer:

- Serie av handlingar/aktiviteter där olika typer av handlingar blandas
- Har en viss logik som styrs av regler, åtaganden och sociala förväntningar

Relationer:

- Relationer och roller skapas och vidareutvecklas eller avslutas mellan olika sociala aktörer
- Relationen bygger på kunskap, åtaganden och förväntningar

Resultatet i samband med eTjänster beskrivs i samband med Tjänstekonceptet (Service Specification)

- Exempel Blocket
  - Annonsören skall kunna publicera en annons på en vara eller lägenhet som denne vill byta, sälja, köpa eller hyra ut
  - Läsaren skall kunna söka och presentera för sig en annons på en vara eller lägenhet som denne vill byta, sälja, köpa eller hyra ut och dessutom kunna kontakta annonsören

Tjänsteprocessen (Social Interaktion) i samband med Blocket

Kommunikationshandling

Registrera annons

Publicera annons

Betala för annons

Söka och presentera annonser

Presentera vald annons

Förmedla kontakt

Sociala Regler i samband med Blocket

Allmänt

Dessa allmänna villkor ("Allmänna Villkoren"), tillsammans med övriga villkor som finns på Blockets webbplats ("Webbplatsen") samt övriga villkor som Blocket i vissa fall tillhandahåller en användare separat, beskriver de villkor som är tillämpliga vid användning av Blockets Webbplats samt vid användning av Blockets tjänster och varor. Se under rubriken "REGLER FÖR ANNONSER" nedan med avseende på innehåll och närmare utformning och kategorisering av annonser.

Genom att använda tjänsterna och/eller varorna på Webbplatsen godkänner du dessa Allmänna Villkor och förbinder dig att följa dem.

Vi rekommenderar dig att skriva ut en kopia av de Allmänna Villkoren för framtida bruk.

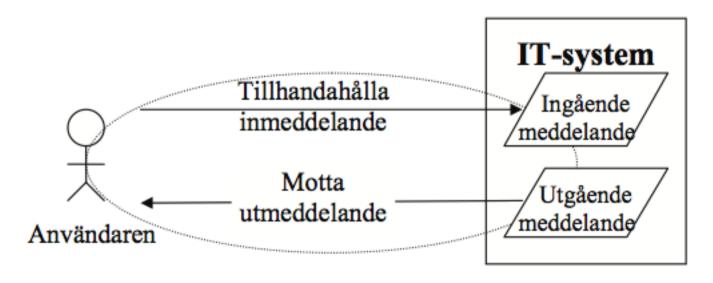
Dessa Allmänna Villkor ingås på svenska. Dessa Allmänna Villkor gäller från den 2012-01-26.

Blocket kan komma att ändra dessa Allmänna Villkor från tid till annan och kommer då att publicera de ändrade Allmänna Villkoren på Webbplatsen. De ändrade villkoren blir gällande för nya användare från och med det datum de publiceras på Webbplatsen. Redan existerande användare blir bundna av de ändrade villkoren 30 dagar efter meddelande via e-post eller genom publicering på Webbplatsen.

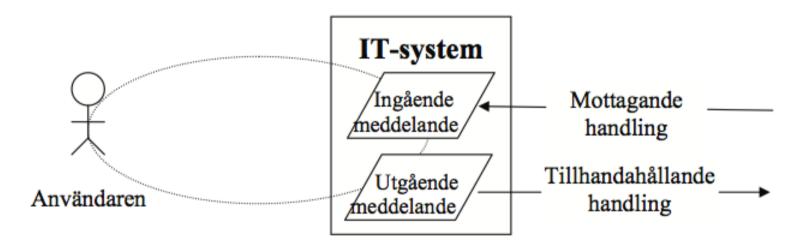
För att ingå avtal om Blockets tjänster och varor måste du vara 18 år gammal eller ha målsmans godkännande. Blockets tjänster och varor tillhandahålls inte personer/företag som tidigare har brutit mot de Allmänna Villkoren, tidigare av Blocket tillhandahållna villkor och/eller lagar och regler. Om du registrerar ett företag som användare intygar du att du har behörighet att binda företaget i enlighet med dessa Allmänna Villkor.

Tjänsteprocessen (Social Interaktion) via användning av ITsystem i samband (användningssituationer) med Blocket

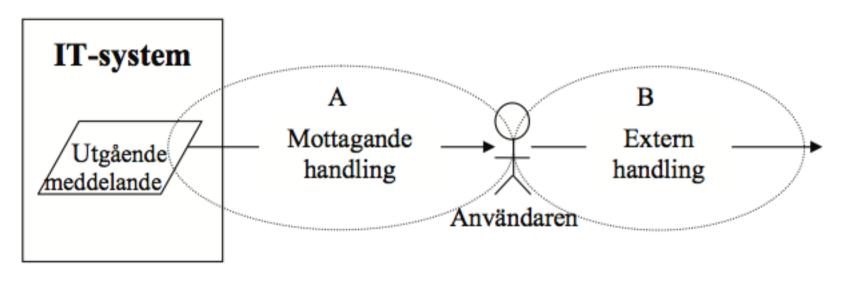
Kommunika- tions Handling	Användnings- situation för annonsören	Användnings- situation för tjänste- leverantören	Användnings- situation för läsaren
Registrera annons	Interaktiv	Autonom	-
Publicera annons	Autonom	Interaktiv	-
Betala för annons	Extern	Autonom	-
Söka och presentera annonser	-	Autonom	Interaktiv
Presentera vald annons	-	Autonom	Interaktiv
Förmedla kontakt	Interaktiv, Extern	Autonom	Interaktiv

Figur. 6.7. Den interaktiva användningssituationen

Figur. 6.8. Den autonoma användningssituationen

Figur. 6.9. Den externa användningssituationen

Tjänsterelationer i samband med blocket

Exemplet Blocket: Rollerna kund och tjänsteleverantör

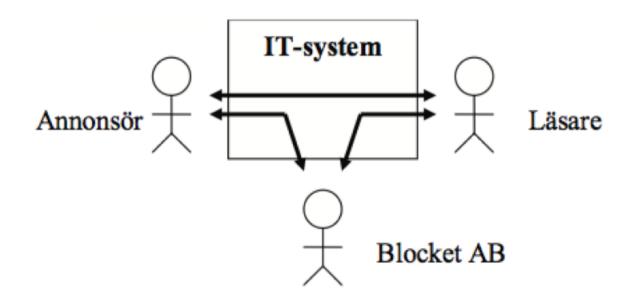
Tjänsteleverantör: Företaget Blocket AB som juridisk person är ansvarig

tjänsteleverantör för eTjänsten Blocket, via sina med-

arbetare

Kund A: Annonsör som betalande kund

Kund B: Läsare som icke betalande kund

Relationen mellan annonsören och läsaren

Relationen mellan annonsören och läsaren baseras på information från annonsen och det regelverk som slås fast av Blocket AB. Relationen fördjupas sedan utanför eTjänsten genom den muntliga eller skriftliga kommunikation som parterna inleder efter en första kontakt. Annonsören skapar åtaganden genom att deklarera sin avsikt om att sälja eller köpa den utannonserade produkten. Läsaren skapar åtaganden genom att deklarera ett intresse för den utannonserade produkten. Annonsören förväntar sig vanligen uppriktighet av läsaren i samband med de meddelanden som denna skickar. Läsaren förväntar vanligen att deklarerade avsikter och uppgifter om varans beskaffenhet är seriöst utförda och sanna. Den upprättade relationen baseras på den utförda kommunikationen genom utfästa åtaganden och skapade förväntningar.

Relationen mellan annonsören och tjänsteleverantören

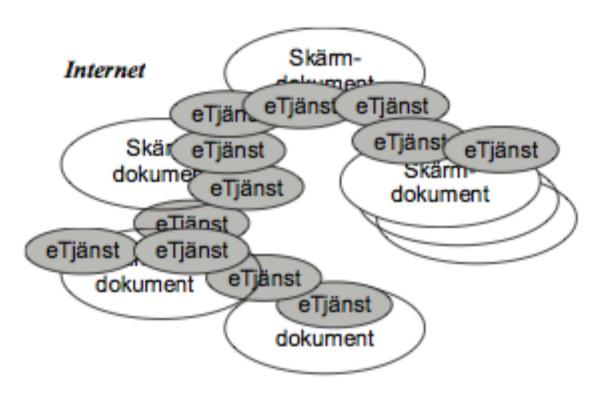
Relationen mellan annonsören och tjänsteleverantören Blocket AB baseras till fullo på användning av IT-system för att utföra samtliga kommunikationshandlingar som relationen baseras på. Organisationen, eller den sociala aktören, Blocket AB representeras av ett IT-system som autonomt handlar efter uppställda sociala regler och information. Annonsören åtar sig att följa regelverket i samband med annonsregistrering och att betala för eTjänsten. Blocket AB åtar sig bl.a. att publicera annonsen om reglerna följts och om annonsören har betalat. Annonsören förväntar sig att annonsen publiceras, är sökbar och presenteras för läsare under den tid som utlovats, samt att intresserade läsare kan ta kontakt.

Relationen mellan läsaren och tjänsteleverantören

Relationen mellan tjänsteleverantören Blocket AB och läsaren baseras på uttrycklig information som finns tillgänglig på webbplatsen om eTjänstens avsikter och hur en annons är utformad. Läsaren åtar sig inget i förhållande till tjänsteleverantören, förutom att inte använda annonsörer för andra syften än de avsedda. Blocket AB åtar sig däremot att kostnadsfritt utföra sökning och presentation. Läsaren förväntar sig att kunna söka bland det antal annonser som utlovats och att dessa har utformats enligt de riktlinjer som uttalats. Läsaren förväntar sig vidare att den utfästa eTjänsten är kostnadsfri och att det går att komma i kontakt med annonsörer. Blocket AB förväntar sig endast att läsaren inte bedriver otillåten marknadsföring baserad på de publicerade annonserna.

En eTjänst kan samexistera med andra eTjänster

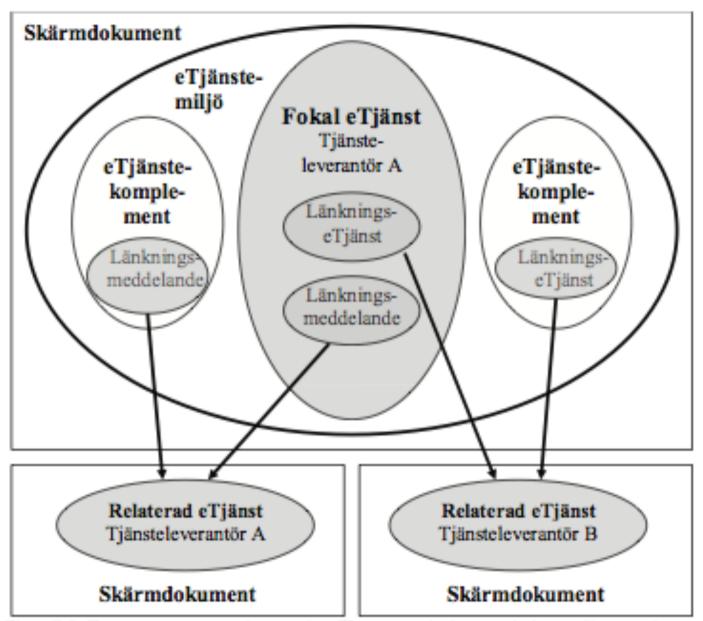
- Ett nätverk av samexistrerande eTjänster
- Fokal eTjänst, eTjänstekomplement och eTjänstemiljö
- Tre typer av samexisterande eTjänster

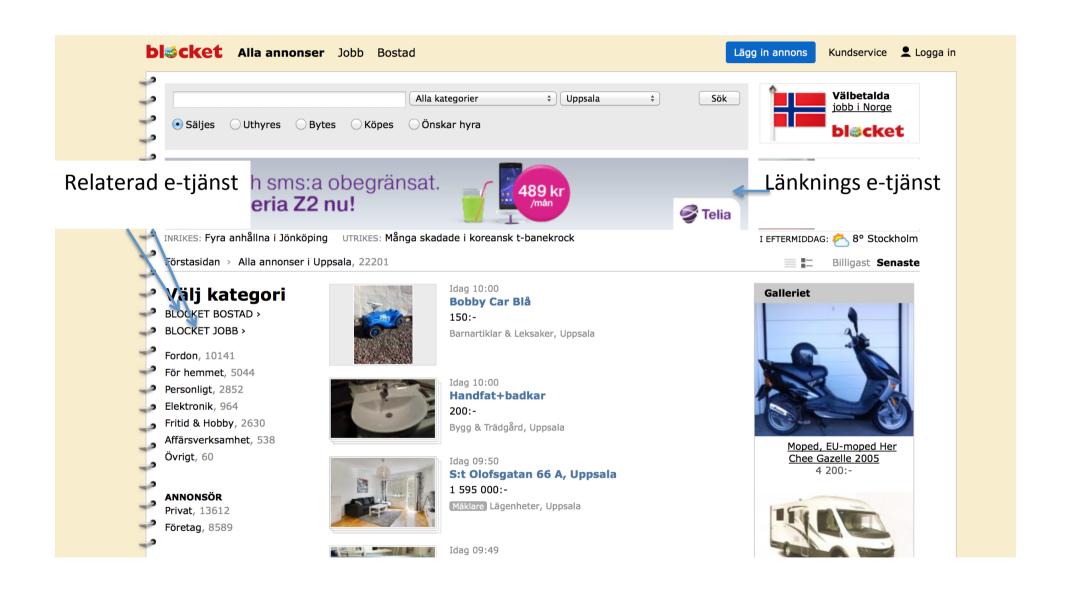
Figur 7.1. Ett nätverk av samexisterande eTjänster

Ett nätverk av samexisterande eTjänster

- Figuren visar att
  - ett skärmdokument kan tillhandahålla flera eTjänster
  - en eTjänst kan tillhandahållas via flera skärmdokument
  - en eTjänst kan utgöra länk mellan två skärmdokument och därmed också utgöra länk mellan två olika eTjänster.

Figur 7.5. Tre typer av samexisterande eTjänster och deras relationer till varandra

Utveckling av eTjänster

- IT-systemet skall tillhandahålla nytta för e-Tjänsteleverantörens kunder
- Kundnytta i fokus (fast e-Tjänsteleverantören måste naturligtvis också ha nytta av IT-användningen)
- IT-systemet utvecklas f
   ör okända användare
- Analys av:
  - E-tjänstekoncept
  - E-tjänsterelationer
  - Socialt regelverk
  - Samverkande e-Tjänster
  - E-tjänsteprocess i form av användningssituationer

Dokumentation av e-tjänster

1) Bakgrund och idé till e-tjänsten

- 2) E-tjänstekoncept 3) E-tjänsterelationer (Rita figurer)
  - Ansvarig tjänsteleverantör
  - Betalande eller icke-betalande kund
  - Analysera relationerna m.a.p. Åtagande
- 4) Sociala Regler
  - 5) Samexisterande Tjänster
  - -Relaterade tjänster
  - -Länkningstjänst

Kravspecifikation IT-System

- 6) e-tjänsteprocess (Användningssituationer)
- Tabell för social interaktion
- 7) Användargränsnitt (screenshots av prototyp)
- 8) Informationsmodell/ER-Diagram
- 9) Tabellbeskrivningar

Exempel på dokumentation

1) Bakgrund

Beskriv bakgrunden och den grundläggande idén med e-tjänsten

2) Tjänstekonceptet (Service Specification)

- Annonsören skall kunna publicera en annons på en vara eller lägenhet som denne vill byta, sälja, köpa eller hyra ut
- Läsaren skall kunna söka och presentera för sig en annons på en vara eller lägenhet som denne vill byta, sälja, köpa eller hyra ut och dessutom kunna kontakta annonsören

3) Tjänsterelationer

Exemplet Blocket: Rollerna kund och tjänsteleverantör

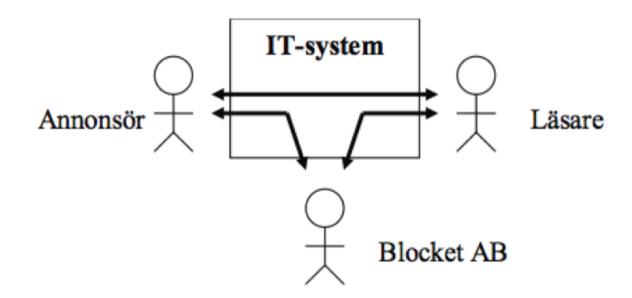
Tjänsteleverantör: Företaget Blocket AB som juridisk person är ansvarig

tjänsteleverantör för eTjänsten Blocket, via sina med-

arbetare

Kund A: Annonsör som betalande kund

Kund B: Läsare som icke betalande kund

3.1 Relationen mellan annonsören och läsaren

Relationen mellan annonsören och läsaren baseras på information från annonsen och det regelverk som slås fast av Blocket AB. Relationen fördjupas sedan utanför eTjänsten genom den muntliga eller skriftliga kommunikation som parterna inleder efter en första kontakt. Annonsören skapar åtaganden genom att deklarera sin avsikt om att sälja eller köpa den utannonserade produkten. Läsaren skapar åtaganden genom att deklarera ett intresse för den utannonserade produkten. Annonsören förväntar sig vanligen uppriktighet av läsaren i samband med de meddelanden som denna skickar. Läsaren förväntar vanligen att deklarerade avsikter och uppgifter om varans beskaffenhet är seriöst utförda och sanna. Den upprättade relationen baseras på den utförda kommunikationen genom utfästa åtaganden och skapade förväntningar.

3.2 Relationen mellan annonsören och tjänsteleverantören

Relationen mellan annonsören och tjänsteleverantören Blocket AB baseras till fullo på användning av IT-system för att utföra samtliga kommunikationshandlingar som relationen baseras på. Organisationen, eller den sociala aktören, Blocket AB representeras av ett IT-system som autonomt handlar efter uppställda sociala regler och information. Annonsören åtar sig att följa regelverket i samband med annonsregistrering och att betala för eTjänsten. Blocket AB åtar sig bl.a. att publicera annonsen om reglerna följts och om annonsören har betalat. Annonsören förväntar sig att annonsen publiceras, är sökbar och presenteras för läsare under den tid som utlovats, samt att intresserade läsare kan ta kontakt.

3.3 Relationen mellan läsaren och tjänsteleverantören

Relationen mellan tjänsteleverantören Blocket AB och läsaren baseras på uttrycklig information som finns tillgänglig på webbplatsen om eTjänstens avsikter och hur en annons är utformad. Läsaren åtar sig inget i förhållande till tjänsteleverantören, förutom att inte använda annonsörer för andra syften än de avsedda. Blocket AB åtar sig däremot att kostnadsfritt utföra sökning och presentation. Läsaren förväntar sig att kunna söka bland det antal annonser som utlovats och att dessa har utformats enligt de riktlinjer som uttalats. Läsaren förväntar sig vidare att den utfästa eTjänsten är kostnadsfri och att det går att komma i kontakt med annonsörer. Blocket AB förväntar sig endast att läsaren inte bedriver otillåten marknadsföring baserad på de publicerade annonserna.

4) Sociala Regler

Allmänt

Dessa allmänna villkor ("Allmänna Villkoren"), tillsammans med övriga villkor som finns på Blockets webbplats ("Webbplatsen") samt övriga villkor som Blocket i vissa fall tillhandahåller en användare separat, beskriver de villkor som är tillämpliga vid användning av Blockets Webbplats samt vid användning av Blockets tjänster och varor. Se under rubriken "REGLER FÖR ANNONSER" nedan med avseende på innehåll och närmare utformning och kategorisering av annonser.

Genom att använda tjänsterna och/eller varorna på Webbplatsen godkänner du dessa Allmänna Villkor och förbinder dig att följa dem.

Vi rekommenderar dig att skriva ut en kopia av de Allmänna Villkoren för framtida bruk.

Dessa Allmänna Villkor ingås på svenska. Dessa Allmänna Villkor gäller från den 2012-01-26.

Blocket kan komma att ändra dessa Allmänna Villkor från tid till annan och kommer då att publicera de ändrade Allmänna Villkoren på Webbplatsen. De ändrade villkoren blir gällande för nya användare från och med det datum de publiceras på Webbplatsen. Redan existerande användare blir bundna av de ändrade villkoren 30 dagar efter meddelande via e-post eller genom publicering på Webbplatsen.

För att ingå avtal om Blockets tjänster och varor måste du vara 18 år gammal eller ha målsmans godkännande. Blockets tjänster och varor tillhandahålls inte personer/företag som tidigare har brutit mot de Allmänna Villkoren, tidigare av Blocket tillhandahållna villkor och/eller lagar och regler. Om du registrerar ett företag som användare intygar du att du har behörighet att binda företaget i enlighet med dessa Allmänna Villkor.

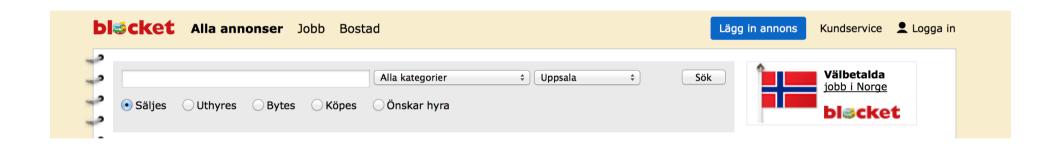
5) Samexisterande e-tjänster

- 5.1 Blocket jobb (relaterad e-tjänst)
- Detta utgör ett komplement till den fokala tjänsten p.g.a.....
- 5.2 Blocket bostad (relaterad e-tjänst)
- 5.3 Klart.se (länknings e-tjänst)
- 5.4. Telia (länknings e-tjänst)

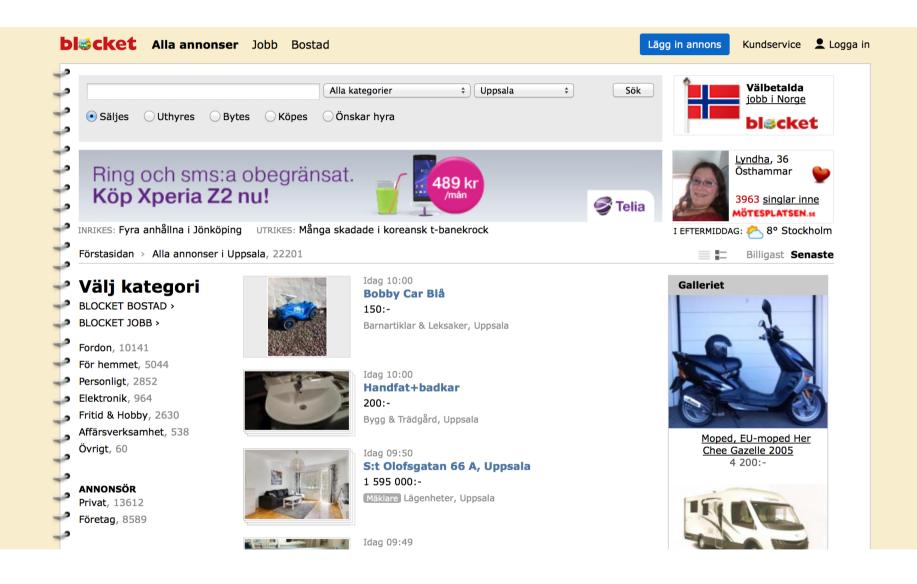
6) Tjänsteprocessen

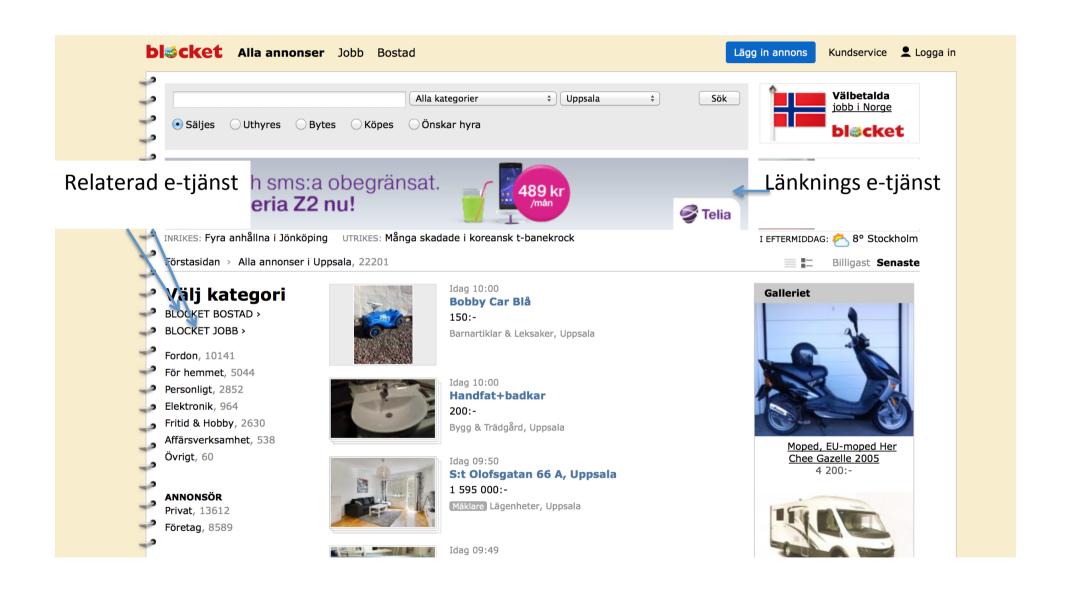
Kommunikati u Handling	Användnings- situation för annonsören	Användnings- situation för tjänste- leverantören	Användnings- situation för läsaren	
Registrera annons	Interaktiv	Autonom	-	
Publicera annons	Autonom	Interaktiv	-	
Betala för annons	Extern	Autonom	-	
Söka och presentera annonser	_	Autonom	Interaktiv	
Presentera vald annons	-	Autonom	Interaktiv	
Förmedla kontakt	Interaktiv, Extern	Autonom	Interaktiv	

7) Användargränssnitt (Screen shots)

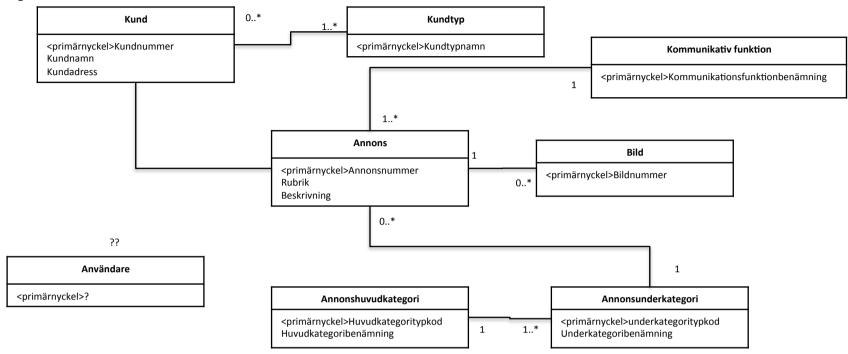

٥	Kategori:	«Välj» 💠
_		Privatperson
_	Namn:	
_	E-post:	
-		E-postadressen visas ej i annonsen
_	Upprepa E-post:	
_	Telefon:	Ange även riktnummer Dölj telefonnumret
-	ps! Anonymt nummer:	■ Visa ett anonymt telefonnummer i annonsen som vidarekopplas
_	,	till mitt vanliga nummer. 30 kr, mer info.
_		Säljes Uthyres Bytes Önskar hyra Köpes
_	Län:	Uppsala \$
_	Kommun:	«Välj kommun» 💠
_	Rubrik:	
_	RUDFIK:	"Säljes" eller "Köpes" ska inte skrivas i rubriken
_	Text:	Saijes eilei Kopes ska iiite skrivas i tublikeli
_	·	
_		
_		
_		
_		
_		
_		Nämn i annonstexten om du endast kan kontaktas via telefon
_	Pris:	kr
_	Bilder:	Ladda upp
_		<u>första</u>
٠		bilden här

8) Informations modell

9) Tabellexempel

Kund		Annons					Kommunikativ Funktion
Kundnummer (P)	Kundnamn	Annonsnummer (P)	Rubrik	Beskrivning	Underkategorityp (F)	Kommunikativ funktion (F)	Kommunikativfunktionsbenämning (P)
1	Karl Karlsson	100000000001	Fräsch Hundaiy	Fin bil som endast	U1	Försäljning	Köp
2	Fritidsmöbler AB	100000000002	Nya trädgårsmöble	r Nya fräscha trädgårsmö	i U2	Försäljning	Försäljning
3	Stina Svensson	100000000003	Härlig båt	En nästan ny segelbåt	U2	Кöр	Byte
Kundtyp							
Kundtypnamn (P		Annonsunderkategori					
Privat		Underkategortypkod (P)	Beskrivning	Huvudkategorityp (F)			
Företag		U1	Bilar	H1			
Annonsör		U2	Båtar	H1			
		U3	Bygg och Trädgård	H2			
Kundtyp_Kund							
	Kundnummer (P)						
1	Privat	Annonshuvudkategori					
1	Annonsör	Underkategortypkod (P)	Beskrivning				
2	Företag	H1	Fordon				
2	Annonsör	H2	För Hemmet				
		Н3	Personligt				
Användare?							